

گمرکات در سال ۱۴۰۴ تجارت خارجی را تقویت کردند

جهش صادرات و واردات در دروازه‌های تجارت

گمرکات سیستان و بلوچستان، مهران، فرودگاه امام(ره) و آذربایجان غربی با افزایش حجم صادرات، واردات و ترانزیت

نقش کلیدی در پویایی اقتصاد کشور ایفا کردند

گمرکات کشورمان در چهار ماهه نخست سال ۱۴۰۴ آمارهای خیره‌کننده در صادرات، واردات و ترانزیت بار ثبت کردند. از سیستان و بلوچستان که با صادرات سیمان و خرما به همسایگان شرقی که در تلاش برای تسخیر بازارهای منطقه‌ای است تا مهران که روزانه صدها کامیون کالا به عراق می‌فرستد و از فرودگاه امام خمینی (ره) که طلا، دارو و فناوری را به قلب کشور می‌آورد تا آذربایجان غربی با جهش صادرات غیرنفتی نشان داده‌اند ایران در مسیر تقویت جایگاه خود در تجارت منطقه‌ای و جهانی گام‌های بلندی برمی‌دارد.

■ ■ ■

گمرکات ایران به‌عنوان دروازه‌های اصلی تجارت خارجی، در چهار ماهه نخست سال ۱۴۰۴ عملکردی پویا و چندوجهی از خود به نمایش گذاشتند. گزارش‌های منتشرشده از گمرکات سیستان و بلوچستان، مهران، فرودگاه امام خمینی (ره) و آذربایجان غربی که اخیراً منتشر شده است، تصویری روشن از فعالیت‌های تجاری کشورمان ارائه می‌دهد. این گمرکات، هر یک با ویژگی‌ها و نقش‌های خاص خود، نیازهای داخلی را تأمین و جایگاه کشورمان را در تجارت منطقه‌ای مستحکم کرده‌اند.

گمرکات سیستان و بلوچستان به دلیل موقعیت راهبردی در همسایگی پاکستان و افغانستان، یکی از مهم‌ترین مراکز تجارت مرزی کشورمان به شمار می‌روند. در چهار ماهه نخست سال ۱۴۰۴، این گمرکات ۷۰۳/۵۵۱ تن کالا به ارزش ۶۸/۳۵۶ میلیون دلار صادر کرده‌اند. این آمار نشان‌دهنده افزایش ۲۱ درصدی وزن صادرات نسبت به مدت مشابه سال گذشته است، اما از نظر ارزش، صادرات با کاهش ۱۷ درصدی مواجه شده است. کاهش ارزش صادرات می‌تواند به عواملی مانند تغییر در ترکیب کالاهای صادراتی، کاهش قیمت جهانی برخی محصولات یا نوسانات ارزی مرتبط باشد. اقلام اصلی صادراتی این گمرک شامل سیمان، کلینکر، سنگ نمک و خرما بوده است. این کالاهای که عمدتاً به کشورهای همسایه صادر شده‌اند، نشان‌دهنده تمرکز سیستان و بلوچستان بر صادرات محصولات معدنی و کشاورزی است. خرما به‌عنوان یکی از محصولات سنتی ایران و سیمان به‌عنوان کالایی پر تقاضا در بازارهای ساخت‌وساز منطقه، نقش مهمی در تأمین نیازهای کشورهای همسایه ایفا می‌کنند.

در حوزه واردات، گمرکات این استان ۹۰۰ هزار تن کالا به ارزش ۷۷۰/۷۴۴ میلیون دلار وارد کشور کرده‌اند. این آمار نسبت به سال گذشته از نظر وزنی ۵۶ درصد و از نظر ارزشی ۱۴ درصد رشد نشان می‌دهد. افزایش چشمگیر دولت چهاردهم برای اجرای سیاست ارز تک نرخ و همگرایی قیمت دلار در بازار آزاد و حواله تلاش کرد اما نظام ارزی همچنان پنج نرخ شی و با افزایش اخیر نرخ دلار در بازار آزاد، قیمت حواله و آزاد دلار به بیش از ۳۳ درصد در مراد سال جاری رسیده است. فساد آن و در عین حال هدر رفت منابع ناشی از این سیاست، پنجه بر صورت اقتصاد کشور افکنده است و همگان بر این موضوع اتفاق نظر دارند. اما همچنان گرفتار این شیر و پلای خامناسوز هستیم. ■ ■ ■

با وجود تمام تأکید دولت برای لزوم تک نرخ شدن ارز، بررسی‌ها نشان می‌دهد اقتصاد ایران همچنان با پنج نرخ ارز اداره می‌شود. یک نرخ ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی که مخصوص واردات کالاهای اساسی است. یک نرخ دیگر ارز نیمایی برای واردات بخش خصوصی که قیمت آن حدود ۶۹ هزار تومان است. نرخ سوم مربوط به بازار متشکل ارزی است که قیمت آن حول و حوش ۷۲ هزار تومان، قیمت چهارم نرخ ارز سناس که به نرخ بازار متشکل ارزی نزدیک است و قیمت پنجم ارز نیز ارز بازار آزاد است که در روزهای اخیر به حدود ۹۳ هزار تومان رسیده است.

■ مصائب ارز چند نرخی

سیاست ارز چند نرخی سابقه طولیلی در اقتصاد ایران دارد. سیاستگذار با اجرای آن به دنبال آن است تا قیمت‌ها را کنترل و تورم را مدیریت کند، با این حال تجربه بسیاری از کشورها و همچنین سابقه چند دهه اجرای این سیاست در کشور نشان می‌دهد اهداف ارز چند نرخی محقق نشده و به ندرت نتوانسته است اهداف اعلامی خود را محقق کند.

کارایی ارز چند نرخی نیازمند اصلاحات ساختاری اساسی است. دولت تلاش کرده‌اند با اختصاص ارز دولتی تورم کالاهای اساسی را مدیریت کنند اما نتیجه این بوده که هم کالای اساسی گران به دست مردم رسیده و هم رانت و شکاف ناشی از ارز دولتی با آزاد نصب واسطه‌ها شده و تکرار این سیاست به تجربه‌هایی همانند فساد گسترده در جای دیش منجر شده است. بنابراین یکی از الزامات موفقیت و تحقق اختصاص ارز دولتی و یارانه‌ای داشتن نظام توزیع کارآمد است. اگر این نظام توزیع کارآمد نباشد تضمینی برای اینکه ارز دولتی

سیاست‌های نامناسب ارزی باعث تضعیف فعالیت‌های اقتصادی می‌شود

گسل فعال در سیاست ارزی

اگر تخصیص ارز کالاهای اساسی در سال جاری مشابه سال ۱۴۰۳ ادامه یابد، رانت ارزی این سال به حدود ۵/۸ هزار میلیارد تومان خواهد رسید. ■ شکست سیاست ارز تک نرخی

علاوه بر نظام پنج نرخی ارزی که به آن اشاره شد، در هفته‌های اخیر، شکاف ارزی نیز با افزایش نرخ دلار در بازار آزاد بیشتر و شکاف میان قیمت حواله و آزاد دلار، به بیش از ۲۳ درصد در مراد سال جاری رسیده که این فاصله با سیاست‌های بانک مرکزی مبنی بر تک نرخی شدن دلار در اقتصاد ایران مغایرت دارد.

قیمت دلار حواله در مرکز مبادله ارز و طلای ایران روی رقم ۶۹ هزار و ۷۷۵ تومان کشف شد. این در حالی است که قیمت دلار در بازار آزاد به کانال ۹۳ هزار تومان صعود

ارزی معادل ۸/۳۲۱ هزار میلیارد تومان بر آورد می‌شود. این روند در سال ۱۴۰۳ نیز ادامه یافت به گونه‌ای که با تخصیص ۱۳/۷ میلیارد دلار ارز با همان نرخ ترجیحی و با در نظر گرفتن میانگین نرخ ارز ۶۸ هزار و ۷۸۸ تومانی، میزان رانت ارزی به ۵۵۴/۱ هزار میلیارد تومان رسید. در سال ۱۴۰۴ و تا اوایل مرداد، ۴/۴ میلیارد دلار ارز ترجیحی تخصیص یافته که با توجه به نرخ میانگین ارز ۸۷ هزار و ۸۰۷ تومان، رانت ارز معادل ۲/۲۶۵ هزار میلیارد تومان ایجاد کرده است.

■ مرکز راهبردی واردات
گمرک فرودگاه امام خمینی (ره) به‌عنوان دروازه اصلی ورود کالاهای باارزش و راهبردی به کشور، نقشی متفاوت اما حیاتی در تجارت خارجی کشورمان دارد. در چهار ماهه نخست سال ۱۴۰۴، ۱۳/۸۱۸ تن کالا به ارزش ۳ میلیارد دلار از این گمرک ترخیص شده است. کالاهای وارداتی شامل طلا (۹۹۷ میلیون دلار)، تلفن همراه (۴۴۱ میلیون دلار)، دارو (۱۸۵ میلیون دلار)، تجهیزات پزشکی (۵۲۷ میلیون دلار) و کالاهای اساسی (۶۹۶ میلیون دلار) بوده‌اند. این ترکیب کالاهای نشان‌دهنده تمرکز این گمرک بر تأمین نیازهای حیاتی کشور در حوزه‌های فناوری، سلامت و تغذیه است.

واردات طلا که بخش قابل توجهی از ارزش کل واردات و تشکیل می‌دهد، نشان‌دهنده نقش این گمرک در ترازیت شده است که نسبت به سال گذشته ۲ درصد رشد وزنی و ۲۳ درصد افزایش در تعداد کامیون‌های ترانزیتی را نشان می‌دهد. این رشد، بیانگر بهبود زیرساخت‌های لجستیکی و افزایش تقاضا برای مسیرهای ترانزیتی از طریق مهران است. موقعیت جغرافیایی این گمرک به‌ویژه در ایام اربعین نقش آن را در ترانزیت و تردد مسافران و دوندان می‌کند.

رشد ۴۳ درصدی در آمد گمرک فرودگاه امام(ره)، جهش ۲۷ درصدی وزن صادرات آذربایجان غربی و افزایش ترانزیت در مهران، نشان‌دهنده ظرفیت بالای گمرکات برای تقویت تجارت خارجی و تأمین نیازهای داخلی در سال ۱۴۰۴ است

حواله‌های غیرقانونی رونق می‌گیرند و انگیزه سوداگری ارزی افزایش می‌یابد. از سوی دیگر وقتی نرخ‌ها با واقعیت بازار فاصله داشته باشد، واردکنندگان و صادرکنندگان تمایلی به استفاده از سامانه‌های دولتی ندارند. همین روند، تعادل بازار آزاد را نیز بر هم زده است و موجب بروز نوسانات شدید در قیمت دلار می‌شود.

از ۲۳ درصد در مراد سال جاری رسیده که این فاصله با آزاد بیشتر و شکاف میان قیمت حواله و آزاد دلار، به بیش از ۲۳ درصد در مراد سال جاری رسیده که این فاصله با سیاست‌های بانک مرکزی مبنی بر تک نرخی شدن دلار در اقتصاد ایران مغایرت دارد.

قیمت دلار حواله در مرکز مبادله ارز و طلای ایران روی رقم ۶۹ هزار و ۷۷۵ تومان کشف شد. این در حالی است که قیمت دلار در بازار آزاد و دلار حواله‌ای صرفاً یک عدد نیست بلکه نشانه‌ای از عدم تعادل در سیاست‌های ارزی و اقتصادی کشور است. این شکاف تا زمانی که سیاستگذار از ابزارهای متناسب با واقعیت بازار استفاده نکند، رانتها ترمیم نخواهد شد، بلکه به مرور به گسل‌هایی بزرگ‌تر در بدنه اقتصادی تبدیل می‌شود.

■ اصلاح ساختار بودجه گامی برای حرکت در مسیر ارز تک نرخی

کارشناسان تأکید دارند در چند نرخی اگرچه در کوتاه مدت به دولت امکان مدیریت مقطعی قیمت‌ها را می‌دهد اما در بلندمدت موجب شکل‌گیری فساد، تضعیف ذخایر ارزی، جهش‌های ارزی و تضعیف فعالیت‌های اقتصادی می‌شود. تجربه تاریخی اقتصاد ایران نشان می‌دهد تداوم این سیاست نه تنها مشکلات موجود را حل نکرده، بلکه آنها را تشدید کرده است.

البته با توجه به مشکلات فعلی اقتصاد، تغییر یکباره از ارز چندنرخی به تک‌نرخی بسیار مشکل و غیرممکن‌گار است. شدن ارز است که اگرچه همچنان فسادآفرین است، اما نسبت به ساختار کنونی ارز پنج نرخی گامی اصلاحی محسوب می‌شود.

در عین حال تأکید اقتصاددانان این است که این اقدام با اصلاحات دولت در حوزه مالی همراه باشد، چراکه در غیر این صورت به جایی نمی‌رسد. به همین دلیل شرط اجرای پایدار دو نرخی شدن یا هرگونه حرکت به سوی نظام منطقه‌تزر ارزی، اصلاح ساختار بودجه و کنترل کسری آن است.

است، اما نشان‌دهنده توان ایران در صادرات محصولات با ارزش افزوده بالا مانند زعفران و داروست. درآمد گمرکی این مجموعه نیز با ۹۵/۲۷۸ میلیارد ریال، رشدی ۴۲ درصدی نسبت به سال گذشته داشته که بیانگر افزایش فعالیت‌های تجاری و بهبود فرایندهای گمرکی است.

تجارت مرزی در شمال غرب کشورمان در چهار ماهه هوابی این گمرک تردد کرده‌اند که شامل ۱/۰۳۲/۸۱۷ نفر ورودی و ۹۶۴/۵۰۹ نفر خروجی بوده است. تشریفات گمرکی کالاهای همراه مسافر با کنترل‌های نامحسوس و در کمترین زمان انجام شده که نشان‌دهنده کارایی بالای این گمرک در مدیریت تردهای بین‌المللی است.

■ جهش صادرات غیر نفتی

گمرکات آذربایجان غربی به‌عنوان یکی از مراکز مهم تجارت مرزی در شمال غرب کشورمان در چهار ماهه نخست سال ۱۴۰۴ عملکردی درخشان داشته‌اند. در این مدت، ۱/۲۶۴۰۰۰ تن کالا به ارزش ۶۸۵ میلیون دلار صادر شده که نسبت به سال گذشته ۲۷ درصد

از نظر وزن و ۲۰ درصد از نظر ارزش رشد داشته است. این جهش، نشان‌دهنده موفقیت این گمرک در تقویت صادرات غیرنفتی به‌ویژه به کشورهای همسایه مانند ترکیه و عراق است.

در حوزه واردات، ۱۰۷/۸۲۸ تن کالا وارد شده که جزئیات ارزش آن اعلام نشده است. ترانزیت خارجی نیز با حجم ۵۴۵/۸۹۳ تن (مبدأ) و ۵۶۱/۸۵۵ تن (مقصد) نشان‌دهنده نقش کلیدی این گمرک در کریدورهای ترانزیتی منطقه است.

■ پویایی تجارت خارجی

عملکرد گمرکات مورد بررسی نشان‌دهنده پویایی تجارت خارجی ایران در سال ۱۴۰۴ است. گمرکات آذربایجان غربی با ۶۸۵ میلیون دلار صادرات، بالاترین ارزش را در میان این چهار گمرک داشته‌اند، در حالی که گمرک فرودگاه امام با ۳ میلیارد دلار واردات، نقش کلیدی در تأمین کالاهای استراتژیک ایفا کرده است. مهران و سیستان و بلوچستان نیز با تمرکز بر صادرات و ترانزیت، جایگاه ایران را در تجارت منطقه‌ای تقویت کرده‌اند. با این حال، چالش‌هایی مانند کاهش ارزش صادرات در سیستان و بلوچستان یا وابستگی به کالاهای خاص در برخی گمرکات، نیازمند توجه سیاستگذاران است. تقویت زیرساخت‌های گمرکی، تنوع‌بخشی به کالاهای صادراتی و تسهیل فرایندهای تجاری می‌تواند این روند مثبت را پایدارتر کند.

عملکرد گمرکات سیستان و بلوچستان، مهران، فرودگاه امام خمینی (ره) و آذربایجان غربی در چهار ماهه نخست سال ۱۴۰۴ نشان‌دهنده پویایی و ظرفیت بالای تجارت خارجی کشورمان است. گمرکات آذربایجان غربی با صادرات ۶۸۵ میلیون دلاری، جهشی ۲۷ درصدی در وزن و ۲۰ درصدی در ارزش را ثبت کردند. گمرک مهران با صادرات ۴۲۸/۶۷۷ میلیون دلاری به عراق، نقش کلیدی در تجارت منطقه‌ای ایفا کرد. سیستان و بلوچستان با صادرات ۶۸/۳۵۶ میلیون دلار و رشد ۲۱ درصدی وزن، هرچند با کاهش ارزش مواجه شد، اما در ترانزیت و واردات رشد چشمگیری داشت. گمرک فرودگاه امام(ره) با واردات ۳ میلیارد دلاری کالاهای راهبردی مانند طلا و دارو، ستون اصلی تأمین نیازهای داخلی بود. افزایش ۴۳ درصدی درآمد این گمرک و تردد نزدیک به ۷ میلیون مسافر، کارایی بالای آن را نشان می‌دهد. این آمارها بیانگر نقش حیاتی گمرکات در تقویت اقتصاد کشورمان و پیوندهای منطقه‌ای است. با این حال، چالش‌هایی مانند کاهش ارزش برخی صادرات و وابستگی به کالاهای خاص نیازمند توجه است.

ک گفت‌وگو

گفت‌وگوی «جوان» با حسینعلی حاجی‌دلیگانی عضو کمیسیون اصل نود مجلس

تأخیر در اجرای قانون ثبت رسمی معاملات غیر قابل قبول است

مصادق ترک فعل باشد، تصریح کرد: اینکه برخی از تکالیف قانونی در موعد مقرر انجام نشده، امری بدیهی و آشکار است. اما اینکه تأخیر ناشی از مشکلات و موانع منطقی بوده یا ناشی از سهل‌انگاری و کم‌کاری، موضوعی است که باید با بررسی دقیق روشن شود. چنانچه دلایل قابل قبولی ارائه نشود، این موضوع مصادق ترک فعل خواهد بود و مجلس با جدیت پیگیری خواهد کرد.

مجلس پیگیر اجرای قانون الزام به ثبت معاملات خواهد بود

حاجی‌دلیگانی همچنین با اشاره به مکاتبات انجام‌شده با سازمان ثبت‌افزود: از این سازمان خواسته شده است گزارش‌های کامل از عملکرد خود ارائه دهد و در برخی موارد نیز اسناد و مدارکی در اختیار مجلس قرار گرفته است. انصافاً باید گفت سازمان ثبت در برخی حوزه‌ها همکاری مناسبی داشته است، اما هنوز تا رسیدن به شرایط مطلوب فاصله داریم و باید اقدامات اجرایی با سرعت بیشتری دنبال شود.

عضو کمیسیون اصل نود مجلس شورای اسلامی در پایان با تأکید بر اینکه اجرای این قانون می‌تواند تحولی بزرگ در حوزه مالکیت و معاملات ایجاد کند، گفت: بی‌توجهی به اجرای به‌موقع آن،

نه تنها حقوق مردم را به خطر می‌اندازد، بلکه موجب تداوم بی‌نظمی و گسترش تخلفات در بازار املاک خواهد شد. ما اجازه نخواهیم داد این روند بیش از این به تعویق بیفتد.

